

Türkiye'deki Diş Hekimliği Fakülteleri Akreditasyona Ne Kadar Hazır?

How Ready Are Dental Faculties for Accreditation in Turkey?

Yegane GÜVEN

ÖZ

Avrupa Diş Eğitimi Derneği, Avrupa'da diş hekimliği eğitiminde mükemmelliği teşvik eden bir eğitim derneğidir. Avrupa'da veya dışındaki fakülteleri ziyaret ederek okulların öz değerlendirme raporlarına göre bir rapor hazırlar. Eğitimle ilgili bu durum analizi, akreditasyon için çok yararlıdır. Avrupa Diş Eğitimi Derneği Türkiye'de 2007-2015 yılları arasında altı diş hekimliği fakültesini ziyaret etmiş ve bazı eksiklikler saptamıştır. Ziyaretçiler entegre öğretim ve öğrenme ile entegre hasta bakımı yaklaşımını önermektedir. Artan öğrenci sayısının diş hekimliği fakültelerinin zayıf yönü olduğu diş hekimliği eğitim programını etkilediği bildirilmiştir. Bu çalışmada ziyaret raporlarının sonuçları tartışılmıştır. Bu çalışmanın amacı, Avrupa Diş Eğitimi Derneği'ni davet edecek fakültele bir rehber oluşturmak ve akreditasyon için yapılacak hazırlıklar için zaman kazanmaktır.

Anahtar Sözcükler: Diş hekimliği eğitimi, Akreditasyon, Avrupa Diş Hekimliği Eğitimi Derneği

ABSTRACT

Association of Dental Education in Europe is an educational association in Europe that strives for excellence in Dental Education. The association undertakes visitations to dental schools both within and outside Europe and prepares a report according to the schools' self assessment document. This case study related to education is very helpful for accreditation purposes. Association of Dental Education in Europe visited six dental faculties between 2007 and 2015 in Turkey and detected some insufficiencies. Visitors recommended an integrated approach to teaching and learning and an integrated patient care. The increasing number of students was reported to be a weakness of dental faculties and to affect the quality of the dental education programme. In this study, the results of visitations reports were discussed. The aim of this work is to provide a guide to the faculties that will invite the Association of Dental Education in Europe and to gain time to prepare for accreditation.

Keywords: Dental education, Accreditation, Association of Dental Education in Europe

GİRİŞ

19 Haziran 1999 tarihinde 29 ülke ile birlikte Türkiye'nin de imzaladığı Bologna Deklarasyonu, 10 yıllık bir zaman dilimini kapsayan "2010 yılına kadar Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı'nın Oluşum Süreci" idi (Reichert & Tauch, 2005; Sanz, 2003) Bu süreçte, Avrupa Birliği'nde yükseköğretimin her basamağında ortak bir yapı oluşturmak, öğrenci hareketliliğini arttırmak ve dünyada 'Avrupa'daki yükseköğretimin' çekiciliğini arttırmak amaçlanmıştır.

Tüm Dünyada kabul gören Bologna sürecinin temel amacı, ülkelerin ulusal yapı ve kültürleriyle uyumlu, belli standartlara yükseltilmiş, ortak bir yükseköğretim alanını oluşturmaktır. Bu sürece katılan ülkelerin nihai hedefi, ortak bir kalite kültürü oluşturarak, diploma denkliğini sağlamaktır.

Diş Hekimliğinde Neler Oldu?

1950'li yıllarda Avrupa'da serbest dolaşım hakkı verilmesiyle birlikte diploma denkliği düşünülen ilk meslek guruplarından biri diş hekimliği olmuştur. Diş hekimi tanımı ve çalışması ile ilgili koşullar Avrupa Birliği (AB) Diş Hekimliği Eğitimi Direktiflerinde belirtilmiştir (78/686/EEC, 78/687/EEC, 78/688/EEC).

Yegane GÜVEN (✉)

ORCID ID: 0000-0003-4718-927X

İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Temel Bilimler Bölümü, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Dentistry, Department of Basic Sciences, Istanbul, Turkey
guven@istanbul.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 30.12.2016

Kabul Tarihi/Accepted : 17.02.2017

AB'nin diş hekimliği eğitimi ile ilgili çeşitli yönetmeliklerine rağmen, eğitim standartlarındaki önemli farklar nedeniyle, AB Gençlik ve Eğitim Dairesi 22 farklı alanda olduğu gibi diş hekimliği alanında da, Dented (DentEd) adı verilen bir tematik network projesi başlatmıştır. Amacı "birbirlerinden farklı olan diş hekimliği eğitiminin standartlarını yükseltmek ve birbirine yaklaştırmak" olan ve üç aşamada gerçekleştirilen bu projenin 1. fazında (1997-2000), 160'ın üzerinde okul ziyareti ile diş hekimliği eğitiminde minimum standartlar belirlendi (Shanley, 2001). "DentEd Evolves" adı verilen 2. fazda (2000-2003) "Yeni Avrupa Diş Hekiminin Tanımı ve Profili" oluşturuldu. Buna göre; Yeni Avrupa Diş Hekimi "klinik diş hekimliğinin bütün alanlarında çalışabilecek düzeyde geniş akademik ve 'dental' eğitim almış, diş hekimliği bilimleri konusunda yeterli bilgiye sahip, diğer sağlık çalışanları ile birlikte çalışabilecek düzeyde iyi iletişim becerilerine sahip, ekip çalışmasının önemine inanan, yaşam boyu öğrenme ve sürekli mesleki gelişimi ilke edinmiş, yeni gelişmelere açık, teorik bilgi ve pratik becerilerini kullanarak problem çözme yaklaşımı ile kanıta dayalı diş hekimliğinin uygulamasını yapabilecek, etik ve hukuki kurallara uyan diş hekimi" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkılarak "yeterlilik alanları" oluşturulmuştur.

3. faz DentEd III (2004-2007) adını almış olup, "ders programlarının yapısı, ECTS, ders programlarının içerikleri, öğrenme metodları, değerlendirmeler ve kalite güvencesi ile ilgili çalışmalar tamamlanmıştır (Tavenas, 2004). Diş hekimliği eğitiminde standartları yükseltmek için gerekli bilgileri içeren dört belge yayınlanmıştır:¹

1. Avrupa diş hekimi profili ve yeterlilik alanları
2. Müfredat içeriği, yapısı & Avrupa'daki diş hekimliği fakülteleri için ECTS
3. Öğrenme ve öğretme metodları, değerlendirme yöntemleri ve performans kriterleri
4. Avrupa'da diş hekimliği eğitiminde kalite güvencesi yaklaşımı

Daha sonra, "International Federation of Dental Educators and Associations (IFDEA)", "DentEd III (the European Union Thematic Network on Dental Education)", "the American Dental Education Association (ADEA)", ve "the Association for Dental Education in Europe (ADEE)" birlikte, 6-8 Eylül 2007 tarihinde Dublin'de Diş Hekimliği Eğitimi Global Kongresini düzenlemiş ve "ADEE'nin Daimi Ofisi" kurulmuştur.

Diş Hekimliğinde yeterlilik alanları tekrar gözden geçirilmiş ve 2010 yılında güncellenerek yeniden yayınlanmıştır (Cowpe, 2010). "Association of Basic Science Teachers in Dentistry (ABSTD)", Dresden Toplantısı'nda (2003) sunduğu önerilerle diş hekimliğinde yeterlilik alanlarında "temel ve biyomedikal bilimlerin yeri" belirlenmiştir. Bu görüşler, ABSTD'nin daha önce düzenlediği Sheffield (1997), Barcelona (1999), Cardiff (2002) toplantılarında ortaya çıkmıştır. Daha sonra yapılan Dublin (2006), Dented III and Bologna-The Current Situation

Dental Education ve Londra (2008) toplantılarında geliştirilmiştir. Dünyada ve ülkemizde 2011 yılına kadar yapılan diş hekimliği eğitimi ile ilgili çalışmalar daha önceki makalede anlatılmıştır (Güven, 2011).

ADEE'nin 24-26 Ağustos tarihinde Barselona'da yaptığı "Science and the competent dentist: an inter-professional perspective" toplantısında, temel bilimlerle ilgili çalışma grubunun raporu "Biomedical Sciences in Dentistry: Developing a Contemporary Core Curriculum" başlığı ile yayınlanmıştır.² Şekil 1'de, bu konuda daha önce yapılan toplantılar görülmektedir.

ADEE - Lyon, 2012 toplantısından çıkan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Hastalar tedavilerinin bilimsel standartlara uymasını istiyorlar. Diş hekimliği fakülteleri, eğitim ve sağlık hizmetlerinde bilimsel yaklaşım kültürünü güçlendirmek zorundadır.
2. Moleküler biyoloji, biyomoleküler bilimler, kök hücre teknolojisi, rejeneratif teknoloji, genomik, proteomik ve doku mühendisliğindeki bilimsel gelişmeler, diş hekimliğinde yeni teknolojilerin temelini oluşturmaktadır. Bunlardan yola çıkılarak oluşturulan tedavi modelleri yakında klinik diş hekimliğine entegre edilecek ve rutin hale gelecektir.
3. Eğitimciler olarak öğrencilerimizi bunun için hazırlamalıyız. Ama bunu en iyi nasıl yapmalıyız?

ADEE - Barcelona, 2016 toplantısında vurgulanan konular şöyledir:

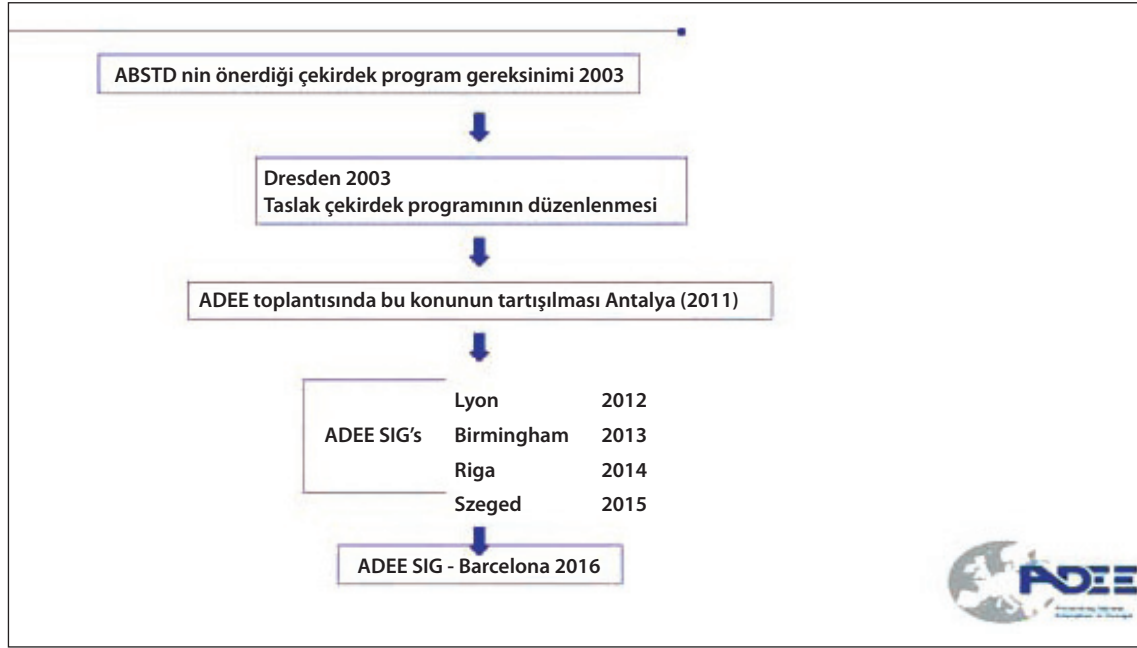
- Anahtar konularda çekirdek (temel) bilgi (anatomi vb.) gerekliliği.
- Temel tıbbi bilimlerin genişliği ve karmaşıklığının daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve klinik diş hekimliği'ne uygulanması gerekliliği.
- Öğrencileri, artan bilgi değişimine uyum sağlamak için donanımlı kılma ihtiyacı.
- Çekirdek temel bilim öğelerinin anlayışının esas olduğu fakat açıkça tanımlanmadığı "yeterliliğe dayalı müfredatlara" doğru adım atılması.
- Öğrencilerin / yeni mezunların, klinikte veya sonrasında karşılaşılabilecekleri durumlara göre içeriği değiştirilen müfredatın değerlendirilmesi.
- Temel bilimlerin lisans yıllarıyla sınırlı olmadığı, lisansüstü yıllarda ve devam eden mesleki gelişime etkisinin gerekli olduğunun kabul edilmesi.

ADEE çalışma grubuna göre, temel bilimler çekirdek eğitim programı hazırlanmasında aşağıdaki noktalar göz önüne alınmalıdır:

- Molekülden yetişkin insana, topluma ve küresel perspektiflere kadar bir hiyerarşik bakış doğrultusunda hazırlanmalıdır.

¹<http://adee.dental.tcd.ie>

²www.abstd.org

Şekil 1: Diş hekimliği temel bilimler çekirdek eğitim programı ile ilgili yapılan toplantılar.

- Bilginin bir bütünlük içinde sunulduğunda, en faydalı yol olduğu kabul edilmelidir.
- Programlar içindeki 'yatay ve dikey entegrasyon' ile bütünlüğe ulaşmış öğretimin önemi bilinerek hazırlanmalıdır.
- Şu anda çok fazla odaklanılan hastalıklardan daha çok "sağlıklı olmanın bilimsel yönü" üzerine daha fazla vurgu yapılarak hazırlanmalıdır.
- Bir dizi pedagojik yaklaşımlar, geleneksel ders tabanlı, probleme dayalı, konu bazlı veya hibrid öğrenmeye³ yönelik programlar hazırlanmasına izin verecek kapsamda olmalıdır.

Sonuç olarak, temel bilimlerde çekirdek eğitim programının bir reçetesi olmamalı, kolayca eklemelere ve düzenlemeye izin vermeli, programlar arasında esnekliğe izin vermeli, çeşitli pedagojik yaklaşımlara uyarlanabilmeli, konuların oral boyutu vurgulanmalıdır.

Bu program hazırlanırken, takip edilecek stratejiye göre; konuya göre listelenmiş bir müfredat programının oluşturulması, kolayca kodlanabilir formda bu listenin sunumu, bu listenin, programların öğrenme hedefleriyle eşleştirilmesi gerekmektedir.

Bütün bu bilgiler doğrultusunda ADEE tarafından hazırlanan "Diş Hekimliğinde Temel Bilimler Çekirdek Eğitim Programı" Tablo 1'de görülmektedir.

Bu konular ülkemizdeki diş hekimliği fakültelerinin müfredatında da bulunması gereken çekirdek temel bilim konularıdır. Özellikle "ağız bilimleri" başlığı altında toplanan konular, klinik bilim dersleriyle entegre edilerek verilmelidir. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde 2010 yılı eğitim döneminde revize edilen ders programında 3. ve 4. sınıfta, ağız mikrobiyolojisi, ağız immünolojisi ve immünoopatolojisi, klinik biyokimya, klinik farmakoloji ve oral patoloji dersleri bulunmaktadır. Bunlardan "diş hekimliğinde klinik biyokimya" dersi TÜBİTAK-5000 e-ders projesi olarak kabul edilmiş ve 2016-2017 eğitim döneminde bütün diş hekimliği öğrencileri için "açık ders kaynağı" olarak hazırlanmıştır.

ADEE'nin Türkiye'de Fakülte Ziyaretleri

2007 yılından beri Türkiye'deki diş hekimliği fakülteleri ADEE tarafından ziyaret edilmekte ve fakülteleri eğitim açısından denetleme amaçlı bu ziyaret sonuçları bir rapor halinde yayınlanmaktadır. Ziyaret edilen diş hekimliği fakülteleri tarih sırasına göre aşağıda belirtilmiş ve ziyaretlerin raporları ilgili "web" sayfasında yayımlanmıştır.⁴

- Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2007)
- Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2008)
- Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2008)
- Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2012)
- Erciyes Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2014)
- Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (2015)

³Hibrid öğrenme: Karma öğrenme, karışık öğrenme, harmanlanmış öğrenme. Geleneksel eğitim metodunun çevrimiçi ("online") eğitim materyalleriyle zenginleştirilmesi, yani harmanlanması. Harmanlanmış öğrenme, geleneksel eğitimi desteklemek amacıyla teknolojik materyallerin de kullanılması olarak düşünülmemelidir. Harmanlanmış öğrenmedeki denge, çevrimiçi ağırlıklı eğitim veren bir kurumun verimliliği arttırmak amacıyla, çevrimiçi eğitime ek olarak yüz yüze ders vermesi olarak da düşünülebilir.

⁴<https://www.adee.org/visitations/reports.php>

Tablo 1: Diş Hekimliğinde Temel Bilimler Çekirdek Eğitim Programı

İnsan Vücudunun Yapısı Genel Anatomi Baş-Boyun Anatomisi Temel Embriyoloji Ağız Dokularının Moleküler Temeli	Hastalık Süreçleri İmmünoloji ve İnfeksiyonlara Karşı Savunma İnflamasyon ve Onarım Kan Dolaşımı ve Kardiyovasküler Sistem Pre-neoplazi ve Neoplazi İyonize Radyasyon ile Doku Hasarı
Hücre-Doku-Organ Dokuların Yapısı ve Fonksiyonu Destek Dokular ve Hareket Dokulararası Haberleşme, Kontrol ve İntegrasyon Dokulararası Transport ve Savunma Mekanizmaları Solunum, Beslenme ve Boşaltım Üreme, Büyüme ve Gelişme	Farmakoloji Temel Prensipler Temel İlaç Bilgisi Genel İlaç Bilgisi
Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Kontrolü	Ağız Bilimleri* Ağız Anatomisi ve Embriyolojisi Ağız Bilimleri
	Diş Hekimliğinde Biyomateryaller

*Ayrıntılar Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2: Ağız Bilimleri Çekirdek Eğitim Programı

Tükürük bileşenlerinin fonksiyonları, mineralizasyon-tükürük ilişkisi
Tükürük akış hızında tükürüğün salgılanmasının kontrolü
Dişeti oluğu sıvısı; kaynağı, bileşimi ve fonksiyonu
Ağız boşluğunda pH değişiklikleri
Dental plak oluşumu, metabolizması ve özellikleri.
Ağız ve diş dokularının ve salgılarının ağız boşluğunun savunması ve homeostazındaki önemi
Florun konak doku ve bakteri metabolizmasına etkisi.
Tat ve koku alma.
Dişler ve peri-oral dokulardan ağrı ve duyuşsal tepkiler; diş hassasiyeti mekanizmaları
Diş çürüğü - mikrobiyoloji, biyokimya, çürük oluşumu ve inhibisyonun moleküler özellikleri
Diş çürüklerinin kontrolü: Flor, antimikrobiyal ajanlar, alternatif tatlandırıcılar, yeni tedavi modelleri
Periodontal hastalıklar- mikrobiyoloji, immünoloji, moleküler yönler, virulans
Periodontopatojen faktörler
Çürük olmaksızın diş yüzeyi kaybı (erozyon)

ADEE’nin Türkiye’deki Diş Hekimliği Fakültelerini Ziyaret Raporlarının Sonuçları

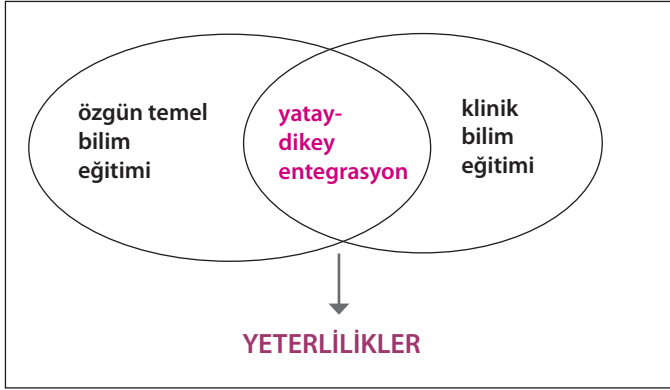
ADEE’nin ziyaret ettiği altı diş hekimliği fakültesinde ortaya çıkan ve aslında ülkemizdeki tüm diş hekimliği fakültelerinde görülebilecek sorunlar aşağıda özetlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, ADEE’yi davet edecek fakültelere bir rehber oluşturmak ve akreditasyon için yapılacak hazırlıklar için zaman kazanmaktır. Bilindiği gibi, diş hekimliği lisans eğitimi, diş hekimliği öğrencisinin, uzmanlaşmış laboratuvar eğitimi ve doğrudan hasta bakımıyla edinilebilen “yeterlilik esaslı klinik becerileri” gerektiren tek eğitimidir. Bu kapsamda bir eğitimin sağlanabilmesi için diş hekimliğine özgü hazırlanan bir “temel bilimler” müfredatıyla, klinik bilimler eğitimi arasında yatay ve dikey entegrasyon olmalıdır (Howard et al., 2009).

“Yeterlilik esaslı klinik becerilerin” kazandırılmasında koltuk başına düşen öğrenci sayısı ve öğretim üyesi/öğrenci oranı kaliteyi belirlemektedir.

Öğrenci sayısı en önemli tehdit ve zayıf yön olarak bulunmuştur. Artan öğrenci sayısı birlikte kalite azalmaktadır. Diğer zayıf yönler arasında, ders programının yüklü olması, sınav sayısının fazlalığı, hasta bakımının departmantal bakış açısıyla yapılması (entegre kliniğin olmaması), hasta sayısının çokluğu (öğrencilerin geniş kapsamlı tedavi seçenekleri için olanakları tehlikeye atabilir ve yeterliliklerini kazanmada olumsuz etkileyebilir denmektedir) yer almaktadır.

Eğitim ile ilgili yapılması önerilenler aşağıda belirtilmiştir:

- Müfredattaki derslerin amaçları ve öğrenme çıktıları bütün

Şekil 2: Yeterlilik esaslı klinik becerilerin kazandırılması.

yönleriyle tanımlanmalıdır:

- Amaçlar ve yeterlilikler (öğretim üyelerinin çekirdek müfredatta, önceden yazılı yeterliliklere dayalı dâhil etmeyi düşündükleri konular).
- Öğrenme çıktıları (öğrencilerin dersin sonunda öğrenecekleri bilgi, beceri ve tutumlar).
- Dersler disiplin bazlı değil konu bazlı olmalıdır.
- Müfredat çok yüklü olduğundan, diş hekimliği ile ilgili olan veya olmayan, kesinlikle ihtiyaç duyulmayacak konular ağırlık oluşturabilir. Sürekli yeni konular eklenmekte, buna karşılık çok az konu çıkartılmaktadır.
- Konular arasında sınırlı bir entegrasyon vardır. Kuramsal öğretim ile klinik eğitim arasındaki bağlantının çok yakın sürdürülmesi gerekir ve bu da ancak müfredatta yatay ve dikey entegrasyon ile sağlanır. Eğitimin ilerleyen yıllarında temel bilim-klinik bilim dikey entegrasyonu büyük önem kazanmaktadır.
- Temel bilim dersleri diş hekimliğine özgü olmalıdır.
- Klinik öğretim üyelerinin 1. ve 2. sınıf ders programları hakkında bilgi eksikliği vardır.
- Temel bilimlerin klinik önemini vurgulamak için klinik öğretim üyeleri, örneğin ağız cerrahları, periodontistler ve ortodontistler bazı grup çalışmalarına veya pratik oturumlara katılabilirler.
- Öğrenci merkezli, kendi kendine öğrenmeyi sağlayan eğitim anlayışı geliştirilmelidir.
- Öğrenme modelleri değiştirilmelidir (probleme dayalı öğretim, küçük grup çalışmaları).
- Öğrenci araştırmaları, eğitimin ayrılmaz bir parçası olmalıdır (Güven & Uysal, 2011).
- Bitirme tezi önemlidir ve diş hekimliği eğitiminin daha önceki yıllarında edinilen bilimsel ilkeleri güçlendirmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin bağımsız çalışma saatleri olmalı ve bu ders programında gösterilmelidir.

- Ulusal ve uluslararası diş hekimliği fakülteleri ile işbirliği teşvik edilmelidir.
- Preklinik yıllarda daha fazla klinik çalışma olmalıdır.
- Kliniklerin teorik ders saatleri azaltılarak klinik aktivitelerle daha iyi bir denge oluşturulmalıdır.
- Laboratuvara dayalı tekniklere çok zaman ayrılmaktadır. Müfredatta bu teknik yeterliliklerden çok klinik yeterliliklerin bulunması gerekmektedir.
- Seçmeli dersler arttırılmalıdır. Seçmeli derslerden bazıları önceki zorunlu derslerin tekrarı görünüyor ve bu nedenle öğrencileri cezbetmemektedir; ancak diş hekimliğini akademik bir meslek olarak sürdürülebilmek için, seçmeli dersler bilimsel yaklaşımda hazırlanmış olmalıdır.
- Akademik personelin pedagojik ilkeleri kapsayan ileri eğitimler alması teşvik edilmelidir.
- Programa bilgi teknolojileri destekli dersler konulmalıdır.
- Ameliyathane-dershane arası barkovizyon bağlantısı olmalıdır.
- Entegre klinik: Öğrencileri gelecekteki profesyonel meslek hayatına hazırlayan, entegre hasta bakımı ile aynı çizgide olan bir entegre ders programı yaklaşımı gerekmektedir. Bu yaklaşım öğrencilere “eleştirel düşünme” ve “yaşam boyu öğrenme” de yardımcı olacaktır. Klinikte 3 - 5. sınıflarda entegre hasta tedavisi, pratik deneyimleri en üst düzeye çıkarılacaktır. Yarı zamanlı çalışan öğretim üyelerinin de kapsamlı hasta tedavisi yapılan bu kliniklerde görev alması, bu eğitimi güçlendirecektir.
- Çok fazla sayıda hasta bulunmaktadır. Fakültele tedavi için kabul edilen hasta sayısı, diş hekimliği öğrencilerinin eğitim gereksinimleri ile dengelenmelidir (poliklinik-fakülte farkı!).
- Değerlendirme yöntemleri tanımlanmalıdır ve öğretim üyelerinin öğrencileri, öğrenme çıktılarını ne kadar iyi öğrendiğini (ne kadar bildiğini değil) anlayabilmesi için öğrenme çıktılarına dayalı olarak değerlendirme yapmasının sağlanması gerekmektedir.
 - Öğrenme çıktıları amaç ve yeterliliklerle uyumluysa, programdan geçen öğrenci mezun olduğunda yeterliliklere otomatik olarak sahip olacaktır.
- Ölçme ve değerlendirme, öğrenmeyi yönlendirir. Öğrenciler nihai paydaşlardır ve ders planlama ve geliştirme alanındaki girdileri paha biçilemez değerdedir.
- Değerlendirme sistemi, ADEE'nin oluşturduğu yeterliliğe dayalı yaklaşımla uyumlu olmalıdır.
- Bütün değerlendirmelerin (klinik değerlendirmeler de dahil), açık bir biçimde tanımlanmış kriterleri olmalıdır ve “notlama tablosu” tüm öğrencilere ve öğretim üyelerine iletilmelidir. Klinik değerlendirme kriterleri, yeterliliklerin farklı boyutlarında performansı değerlendirecek biçimde olmalıdır (bilgi, beceri, davranış).

- Sınavların sayısı çok yüksek olup, sözlü sınavlar da dâhil sınavların sayısı azaltılmalıdır.
 - Bu sınavların salt yazılı biçimde olması “entegre hasta bakımı” kavramıyla uyuşmamaktadır.
- Her bir dersin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerine, entegre değerlendirme ile sınav sayısı da azaltılmalıdır.
- Klinikte ölçme ve değerlendirme yöntemleri değiştirilmelidir (klinik için OSCE vb.)
- Sınav sonrası geribildirim alınmalıdır. Bu öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, portfolyo vb. olabilir.
- Değerlendirmeler öğrencinin ne kadar bildiğini ölçen (“summative”) değil, ne kadar öğrendiğini ölçen (“formative”) değerlendirmeler olmalıdır ve bilginin yanısıra, beceri ve tutumu da ölçmelidir.
- Sınavlar belli konulara yoğunlaşmış diğer konular ihmal edilerek öğrenci üzerinde bir baskı oluşturulmamalıdır. Bu durum entegrasyon konseptine de olumsuz etki yapabilir.
- Öğrenci (kabul ve eğitim döneminde) ve öğretim üyeleri ile ilgili performans değerlendirilmesi yapılmalıdır. Bunun için performans ve kalite göstergeleri oluşturulmalıdır (Tavenas, 2004).

DENTED Projesi sonuç raporuna göre stomatoloji ağırlıklı eğitim veren diş hekimliği okullarındaki tıp-diş hekimliği entegre eğitiminin, diş hekimliği öğrencisinde gereksiz bilgi yüklenmesine ve bunun sonucunda motivasyon kaybına neden olduğu vurgulanmıştır. Aynı raporda, “diş hekimliği temel bilimler öğretim üyeleri, ders konularını, diş hekimliği öğrencilerinin gereksinimlerine göre klinik derslerle entegre edilmiş olarak ve koordinasyon içerisinde hazırlamalıdır. Ağız-diş konularında uzman olmayan bir öğretim üyesi tarafından hazırlanan ve tıp

öğrencileri ile birlikte verilen bir ders, diş hekimliği öğrencileri için yararlı olamaz ve ‘klinik yeterlilik’ kazanmasında katkı veremez” görüşü de belirtilmiştir (Shanley, 2001).

Diş hekimliği fakültelerinin, eğitimle ilgili varmak istediği en önemli hedef, akreditasyon-yurt dışı üniversiteler ile denklik ve buna bağlı olarak öğrenci değişimi ve yurt dışından öğrenci kabulü olmalıdır. Bu hedeflere ulaşmak için yapılması gerekenler şunlardır:

- Ulusal gereksinimler göz önüne alınarak, uluslararası standartlarda çağdaş bir eğitim modeli oluşturulmalıdır.
- Diş hekimliğine özgü temel bilimleri de kapsayan “yeterlilik esaslı eğitim” (Güven, 2011), entegre hasta bakımı ve ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin güncellenmesi, öne çıkan ve eksikliği görülen en önemli konulardır.

Ders programında yatay ve dikey entegrasyonun sağlanabilmesi için gerek temel bilimlerde, gerekse klinik bilimlerde aynı başlık altında verilen konuların tekrarından kaçınılmalıdır. Bu amaçla yaptığımız müfredat çalışmalarında temel bilim ve klinik bilimlerde çakışan konular Tablo 3’de gösterilmiştir. Eğitimin ileri sınıflarında temel bilim derslerinin klinik boyutuna olan ihtiyaç nedeniyle, ağız mikrobiyolojisi, ağız immünolojisi ve immünopatolojisi, klinik biyokimya, klinik farmakoloji ve oral patoloji dersleri programa alınmıştır.

Diş hekimliği fakültelerinin nihai hedefi ‘kurumsal değerlendirme ile program akreditasyonu’nu sağlamaktır.

Akreditasyon, yetkili bir dental akreditasyon kuruluşu tarafından, kabul edilmiş standartlara uygun ve dönemsel olarak, fakültenin kalitesi hakkında verilen resmi *yetkinlik belgesidir*.

Diş Hekimliği ile İlgili Akreditasyon Standartları

1. Amerikan akreditasyon standartları⁵

Tablo 3: 2-5. Sınıflarda Temel Bilim- Klinik Bilim Çakışan Ders Saatleri (2010 Yılı)

Temel Bilimler	Diş Hastalık ve Tedavisi	Endodonti	Cerrahi	Pedodonti	Ortodonti	Periodontoloji	Çene-Yüz Pr.	Ağız Hast.	İmplant.	Total	Oral Diagnoz	Toplam Saat
Histoloji	10	2	-	7	5	1	2	-	-	-	-	27
Biyokimya	7	-	-	3	-	1	-	1	-	-	1	13
Mikrobiyoloji	5	8	4	3	-	6	-	3	-	-	-	29
Farmakoloji	1	3	11	-	-	-	-	-	-	-	1	16
Patoloji	-	2	12	-	-	2	-	7	2	-	9	34
Fizyoloji	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-	10	18
Anatomi	-	2	5	-	-	1	1	-	-	1	-	10
Toplam	24	18	38	13	5	11	3	11	2	1	21	147

⁵www.ada.org/coda 2016

2. Avrupa akreditasyon standartları⁶

Avrupa'daki akreditasyon kuruluşu "European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)"dır. "European Students' Union (ESU)", "European University Association (EUA)" ve "European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE)" ile birlikte çalışır. Avrupa'daki ülkelerde bulunan ajansları aracılığı ile beş yılda bir yeniden denetleme yapılmaktadır. Ülkemizde ENQA'nın ajansı bulunmamasıyla birlikte komşu ülkelerdeki ajanslar aracılığı ile denetleme için başvurulabilir. ENQA standartları, 2015 yılında yayınlanmıştır (ESG, 2015).

Bologna Deklarasyonu'nda imzası olan ülkelerden 'kalite güvencesi ajansı' olmak için başvurulabilir. Üyelik kabul edildikten sonra yıllık ücret (4.635 €/yıl) yatırılması gerekmektedir.

2006 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Kalite Kurulu (YÖDEK) kurulmuştur. Daha sonra Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi doğrultusunda Türkiye Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi ve Temel Alan Yeterlilikleri ile Ulusal Kalite Güvence Sistemi; 23 Temmuz 2015 tarih ve 29423 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim

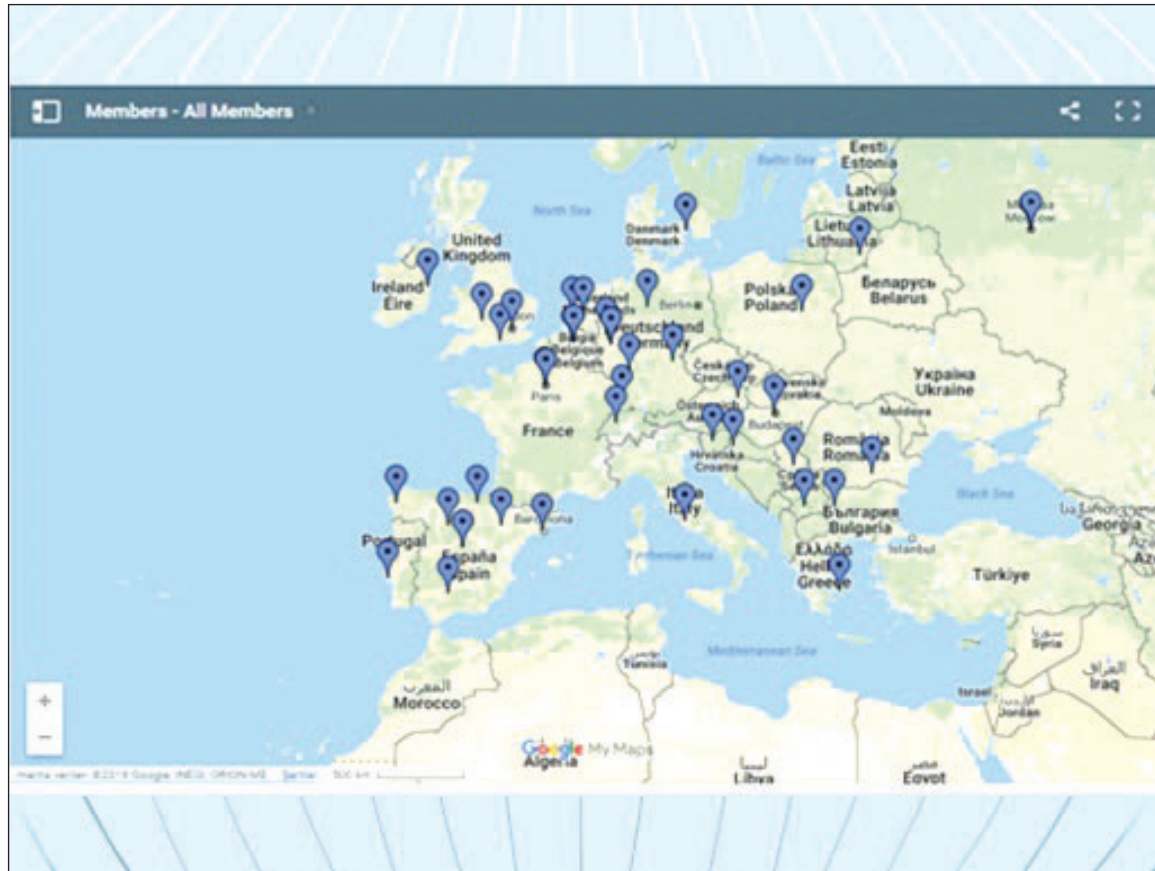
Kalite Güvencesi Yönetmeliği kapsamında da Yükseköğretim Kalite Kurulu daha kapsamlı bir kimlikle oluşturulmuştur.

07. 09. 2016 tarihinde "Yükseköğretim Alanında Faaliyet Gösteren Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine İlişkin Yönerge" kabul edilmiştir.⁷

26. 10. 2016 tarihinde 2016 yılı için kurumsal dış değerlendirme sürecinden geçecek yükseköğretim kurumları belirlenmiş (Tablo 4) ve bu bağlamda program bazlı tescil yetkisi almış ulusal akreditasyon ajansları da belirlenmiştir. Bu kurumlar da Tablo 5'de gösterilmiştir.

SONUÇ

Ülkemizdeki dış hekimliği fakülteleri, dünya standartlarında hekim yetiştirmek, akreditasyonu alarak mezunlarına dünyanın her yerinde çalışma imkanlarını sağlamak ve yurt dışından öğrenci alacak koşulları oluşturmak ve rutin hasta hizmetinde kullanılan tanı ve tedavi yöntemlerini, araştırma sonuçlarından yararlanarak güncellemek için önemli çalışmalar yapmaktadır. Ancak, ADEE'nin yaptığı ziyaretlerin raporlarına göre yapılması gerekenler tamamlanıp akreditasyon için hazırlanması gerekmektedir.

Şekil 3: Avrupa'da ENQA akreditasyon ajansları.

⁶http://www.enqa.eu/wpcontent/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf

⁷http://www.yok.gov.tr/documents/23233405/23540205/Y%C3%9CKSEK%C3%96C%C4%9ERET%C4%BOM+ALANINDA+FAAL%C4%B0YET+G%C3%96STEREN+DI% C5%9E%20DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME+VE+AKRED%C4%B0TASYON+KURULU%C5%9ELARININ+YETK%C4%B0LEND%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0NE+%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N+Y%C3%96NERGE_tarih.pdf/84bc86c7-e1ab-48cb-a47e-ff514667a8c8

Tablo 4: Kurumsal Dış Değerlendirme Sürecinden Geçecek Yükseköğretim Kurumları

Akdeniz Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi	Kapadokya MYO
Hacettepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Ömer Halisdemir Üniversitesi
İstanbul Üniversitesi	Bülent Ecevit Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi
İzmir Ekonomi Üniversitesi	İstanbul Medipol Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi

Tablo 5: Program Bazlı Tescil Yetkisi Almış Ulusal Akreditasyon Ajansları

Fen-Edebiyat Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Hemşirelik Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Tip Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Veteriner Hekimlik Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Mühendislik Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Mimarlık Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Eczacılık Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Eğitim Fakülteleri Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği

KAYNAKLAR

- Accreditation Standards For Dental Education Programs. Commission on Dental Accreditation (2016). Retrieved from <http://www.ada.org/~media/CODA/Files/predoc.ashx>
- Cowpe J., Plasschaert A., Harzer W., Vinkka Puhakka H., & Walmsley A. D. (2010). Profile and competences for the graduating European dentist – update 2009. *European Journal of Dental Education*, 14, 193–202. Retrieved from https://www.adee.org/documents/taskforces/tfi_profile_competence_2010.pdf
- European Council Directive (78/686/EEC) (1978). Council directive of 25 July 1978 concerning the mutual recognition of diplomas, certificates and other evidence of the formal qualifications of practitioners of dentistry, including measures to facilitate the effective exercise of the right of establishment and freedom to provide services. *Official Journal of the European Communities*. L 233, 1-9. Retrieved from <http://www.efosa.eu/content/documents/directives/EU%20Directive%2078-686-EEC.pdf>
- European Council Directive (78/687/EEC) (1978). Council directive of 25 July 1978 setting up concerning the coordination of provisions laid down by law, regulation or administrative action in respect of the activities of dental practitioners. *Official Journal of the European Communities*. L 233, 10-14. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31978L0687&from=EN>
- European Council Directive (78/688/EEC) (1978). Council directive of 25 July 1978 setting up an advisory committee on the training of dental practitioners. *Official Journal of the European Communities*. L 233, 15-16. Retrieved from <http://www.efosa.eu/content/documents/directives/EU%20Directive%2078-688-EEC.pdf>
- Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). Retrieved from http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
- Güven, Y. (2011). Yükseköğretimde Çağdaş Yaklaşımlar, Yapısal Değişiklikler: Diş Hekimliği Eğitimi Örneği. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(1), 8-16.
- Güven, Y., Uysal O. (2011). The importance of student research projects in dental education. *European Journal of Dental Education*, 15(2), 90-7.
- Güven, Y. (2011). Çağdaş yükseköğretimde yeterlilik alanlarına göre yapısal değişiklikler: Diş hekimliği eğitim programında temel bilim - klinik bilim entegrasyonu. Uluslararası yükseköğretim kongresi: Yeni yönelişler ve sorunlar. (pp. 862-868). 27-29 Mayıs 2011. İstanbul, Türkiye.
- Howard K. M., Stewart T., Woodall W., Kingsley K., & Ditmyer M. (2009). An integrated curriculum: evolution, evaluation and future direction. *Journal of Dental Education*, 73(8), 919-33.
- Reichert S., & Tauch C. (2005). European universities implementing Bologna. Brussels, Belgium: European University Association Publications. Retrieved from http://www.eua.be/Libraries/higher-education/trendsiv_final-1117012084971.pdf?sfvrsn=0
- Sanz M. (2003). Dental education and Bologna Process. *European Journal of Dental Education*, 7, 143-146.
- Shanley D. B. (2001). *Dental Education in Europe: towards convergence: a thematic network project funded by the European Union Directorate for education and culture*. Budapest: Dental Press Kft.
- Tavenas F. (2004). Quality assurance: a reference system for indicators and evaluation procedures. Brussels, Belgium: European University Association Publications. Retrieved from <http://afroditi.uom.gr/rc/docs/pa/axiologisi-eua.pdf>